

Mučenička smrt omiljenoga fratra **FRA BERNARDINA SOKOLA** traži mnoge odgovore, a za tijelo mu se ni danas ne zna

FRA SOKOLA PARTIZANSKI ZLOČINCI NISU VOLJELI

pa su ga oteli, mučili, ubili i, sumnja se, s kamenom oko vrata bacili u more, a njihovi baštinici poput Dragana Markovine ubijaju ga i danas po drugi put, izmišljajući kako je ubijen jer je surađivao s Nijemcima

Piše: **ANDREA ČERNIVEC**

Sredinom rujna na otoku Badiji kod Korčule predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar Kitarović otkrila je spomenik i otvorila galeriju koja nosi ime hrvatskoga skladatelja i mučenika fra Bernardina Sokola, kojega su partizani 1944. godine pod okriljem noći odveli iz samostana, bacili u more i ubili bez suđenja.

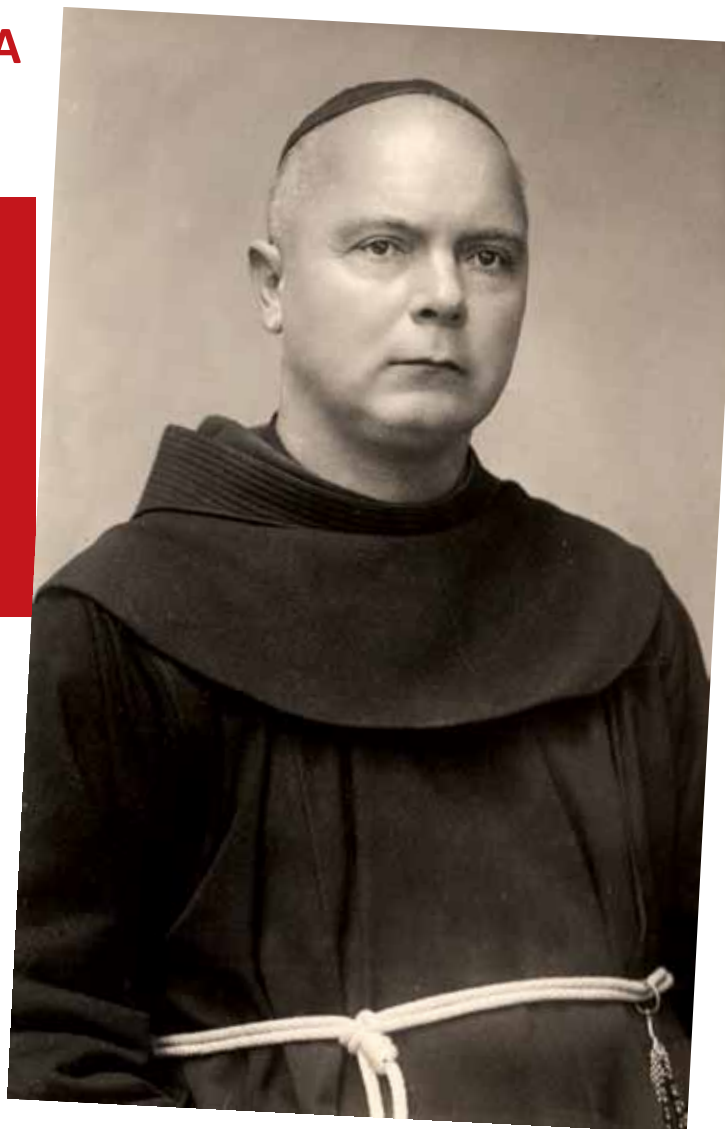
Bista fra Bernardina Sokola ispred galerije na Badiji rad je umjetničkoga i bračnoga para Izvora Oreba i Emilije Karlavaris. Iako se i ovim događajem željelo odati priznaje fra Bernardinu, naravno da se kao i uvijek našao određen broj medija, ali i povjesničara, kojima je zasmetao događaj na otočiću na kojemu je Sokol dobar dio svoga života djelovao,

ali i s kojega je odveden i ubijen. Otkrivanje spomenika ubijenome franjevcu bio je povod da se napadne i aktualna predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar Kitarović kojoj su zamjerali da se došla pokloniti 'čovjeku koji je surađivao s okupatorima', kako su nazvali ovoga fratra. Povjesničar i predsjednik Nove ljevice Dragan Markovina kazao je kako je Sokol surađivao s Nijemcima, kako je prokazao partizane te kako je zbog toga ubijen. Po Markovini, koji je sve ove optužbe čuo od nekih Korčulana i ljudi s otoka, Sokol je sam kriv za svoju sudbinu, a ne oni koji su ga pod okriljem noći odveli i ubili bez optužnice i suđenja. Danima se na stranicama pojedinih tiskovina, putem interneta i drugih medija secirao život fra Sokola, optuživalo ga se za sve i svašta, čak su se pronalazili neki svjedoci koji su čuli *priče*,

a išlo se i tako daleko da mnogi gledaju s odobravanjem na njegovu smrt smatrajući kako je 'zbog onoga što je napravio' zaslužio da mu se to dogodi, nasjedajući tako na stare komunističke laži i podvale koje i danas žive u glavama mentalnih komunista, kako je mnoge okarakterizirao naš akademik Ivan Aralica.

Kad istinu tumače Damir Markovina, Tomislav Jakić i Darko Kaciga

Žalosno je kako je jednostrano prihvaćena laž da je fra Bernardin surađivao s Nijemcima, kako je *otkucao* partizane i kako su mu se oni osvetili. Nitko s ovoga drugoga, domoljubnoga političkoga spektra, nitko od povjesničara, nije se suprotstavio lažima

Fra Bernardin Sokol ubijen je 1944. kad je imao 56 godina, nevin, bez suda, izvučen iz samostana u predvečerje, bačen u more, za čiji grob se ni danas ne zna. Njegov je život iznenada prekinut u trenutku kad je imao mnogo planova. Sve ono što je do tada glazbeno stvarao, stavljeno je po strani. O njemu se nije smjelo govoriti, njegove skladbe nisu se smjele izvoditi – kao da nije ni postojao. Strašna je bila šutnja koja je godinama vladala o ovomu fratra

koje su dolazile s lijevoga političkoga pola. Rijetki su oni koji su ustali u obranu ovoga franjevca, a najglasniji su među njima franjevci Provincije svetoga Jeronima, kojoj je i fra Bernardin pripadao i koji su jedini relevantni govoriti o njegovu životu i djelovanju jer posjeduju dokumentaciju, ali i imaju svjedočenja fratara s kojima je fra Bernardin živio i radio tijekom života.

U nekoliko priopćenja koja je uputio javnosti, dr. sc. fra Stipe Nosić, vikar Samostana Male braće u Dubrovniku, gdje je fra Stipe danas. I sam kaže kako je desetljeće šutnje o ubijenome glazbeniku franjevcu Bernardinu Sokolu učinilo svoje te da je pod strašnim, gotovo neshvatljivim terorom straha mnogo toga o Sokolu i njegovu radu zaboravljeno. Fra Stipe je godinama skupljao materijale o Sokolu, bilježio i fotografirao sve što je pronašao, zapisivao i najsitnije, možda nekima naoko nebitne pojedinosti, i polako slagao mozaik o fratra s Badije. Zato je bio i od velike pomoći tijekom pisanja ovoga teksta, na brižno složenim stranicama jasno je definiran i pronađenim dokumentima potkrijepljen život i rad fra Bernardina koji nedvosmisleno pokazuje kako je ovaj franjevac, kao i mnogi u to vrijeme, nevin skončao na najokrutniji način. Prije nekoga vremena zahvaljujući pronađenim materijalima u Samostanu Male braće u Dubrovniku i velikom znanstvenom simpoziju koji upriličen povodom 130. godišnjice Sokolova rođenja, tiskan je i Zbornik o fra Bernardinu Sokolu, a fra Stipe napisao je i njegov životopis u kojemu se nalazi i dio koji je pojedincima danas kontroverzan i gdje se fra B. Sokolu stavlja na teret izdaja partizana i špijuniranje za Nijemce, a zapravo je toliko jednostavan i ja-

san. Pitanje je samo želi li se znati istina jer je iz dokumentacije vidljivo kako ne samo što fra B. Sokol nije izdao partizane, već su to znali i oni koji su došli po njega. Fra Bernardin u pismu napisanom desetak dana prije nego su ga uhitili piše kako su partizani doznali da ih je izdao netko njihov, ali isto tako je svjestan situacije i ratnoga vihora u kojemu se nalaze i kako je samo pitanje dana kada će doći po njega. Prije nekoliko dana i fra Bernardin Škunca podsjetio je kako su franjevci Provincije svetoga Jeronima sa sjedištem u Zadru i kaštelanska

Bernardin Sokol – Zbornik slavlja i radova sa znanstvenoga skupa o 130. obljetnici rođenja, a Odbor za proslavu fra Sokolove obljetnice organizirao je program u umanje-nom sadržaju u Dubrovniku, Zagrebu, Orebiću i na Korčuli, čime je na neki način i prekinuta nametnuta šutnja o ovomu fratri. Ali sve ovo nije izazvalo ovako veliko zanimanja kao nedavno otkrivanje njegove biste na Badiji i nazočnost predsjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar Kitarović, a što su mnogi iskoristili kako bi ponovno napali Crkvu, ali i fra B. Sokola.

Iz Sokolova pisma osjeća se njegova ljubav prema hrvatstvu, vidi se kako su istražitelji podcrtali gotovo svako mjesto na kojem se spominje hrvatski narod, po čemu su Sokolovu ljubav prema vlastitom narodu smatrali najvećim njegovim grijehom

Udruga za očuvanje kulturne baštine *Bi-jaći*, još u svibnju 2018., a povodom 130. obljetnice rođenja fra Bernardina Sokola (1888.-2018.), i tada pod pokroviteljstvom predsjednice RH Kolinde Grabar Kitarović, organizirali trodnevne *Dane fra Bernardina Sokola*, uključujući i znanstveni skup na kojemu su okupili 17 znanstvenika, a što su podržali gradovi Split i Kaštela, Splitska županija, Sveučilište u Splitu, Umjetnička akademija u Splitu, kao i zagrebački Institut za crkvenu glazbu. Tom je prilikom fra B. Sokolu u dvorište njegove rodne kuće u Kaštelima 2012. otkrivena bista, rad franjevca fra Joakima Gregora, koja je poslije simpozija premještena na rivu. Hrvatska je pošta tada izdala markicu s njegovim likom, čime je postao drugi franjevac, uz fra Andrija Kačića Miočiča, koji je dobio prigodnu poštansku markicu. Tiskan je i veliki zbornik *Fra*

Tko je bio fra Sokol

Tko je zapravo bio fra Bernardin Sokol i zašto je on pojedincima toliko kontroverzan. Rođen je 20. svibnja 1888. u Kaštel Sućurcu, bio je jedino dijete u obitelji, a bez oca je ostao s dvije godine. Osnovnu školu pohađao je u rodnome mjestu, od 1900. do 1904. školovanje nastavlja u zavodu Franjevačke provincije sv. Jeronima na otočiću Košljunu, a od 1904. do 1908. pohađa Višu humanističku gimnaziju u Zavodu Franjevačke provincije sv. Jeronima u Zadru, gdje je 1908. položio ispit zrelosti. Redovničko odijelo obukao je 1905. u Kopru, gdje je proveo godinu novicijata s imenom fra Akursij, a poslije mijenja ime u fra Bernardin. Privremene zavjete položio je 1906., svečane 1909. Od 1909. do 1913. studirao je teologiju u Samostanu Male braće u Dubrovniku. Takozvane «male

redove» primio je u crkvi Male braće 1909., a red subđakonata 1910. Za svećenika je zaređen 7. srpnja 1912. Kao mladi klerik pokazivao je velik smisao za glazbu i organizaciju te nastupao na koncertima. Na Badiji je 1913. postao profesor na tamošnjoj nižoj klasičnoj gimnaziji, a zatim je predavao na Franjevačkoj gimnaziji na Košljunu. Godine 1915. nastavio je studij glazbe u Klosterneuburgu, a istovremeno je na Augustinskoj teologiji učio crkveno pravo, moral, pastoral i liturgiku. Završne ispite položio je 1917. i postao učitelj pjevanja, zborovođa i orguljaš. Krajem 1917. došao je u Samostan Male braće u Dubrovnik gdje je predavao na Franjevačkom učilištu. Teologiju je doktorirao 1925. na Univerzitetu u Rimu, a na Papinskoj višoj glazbenoj školi 1926. završio je studij muzikologije. Nakon toga je jedno vrijeme predavao u Zagrebu, zatim je opet poslan na Badiju gdje je bio nastavnik glazbe u Franjevačkoj gimnaziji. Uz predavanje, vodio je pjevački đački zbor i s njim nastupao na nedjeljnim i blagdanskim službama na Badiji i po okolnim mjestima. Sokol je bio nadareni skladatelj i skladao je za razne prilike. Bivio se pisanjem, a posebno je vrijedna i bogata njegova izdavačka djelatnost gdje se ističe njegov glazbeni niz «Pjevajte Gospodinu pjesmu novu», Zbirka za crkvenu i svjetovnu glazbu, koju je izdavao od 1929. do 1941. O Sokolu se najviše može i saznati iz njegovih djela, iz brojnih skladbi, iz onoga što je pisao i što je kao izdavač ostavio. U različitim časopisima od 1912. do 1939. objavio je na stotine članaka, među kojima se ponajviše ističu oni s glazbenom tematikom.

Sve ovo može se pronaći u tekstu fra Stipe Nosića o fra Bernardinu i njegovu životu glazbenika franjevca. Kad se iščitava život i djelovanje ovoga fratara, nejasno je zašto su ga partizani ubili i što im je skrivio franjevac koji je svoj cijeli život posvetio učenju i Bogu. Sokol se na otočić Badiju ponovno vraća u veljači 1944., rat je u punom jeku i u to vrijeme biti svećenik nije baš jednostavno. U Ravnu su četnici 24. rujna 1943. ubili franjevca, studenta teologije, Balda (Antuna) Beatu, a partizani su, pod izgovorom da su protiv «narodne vlasti», u listopadu u Dubrovniku pogubili trojicu poznatih franjevaca, profesora Franjevačke teologije i Više franjevačke gimnazije iz Samostana Male braće: fra Marijana (Luku) Blažića i fra Tomu (Petra) Tomašića, koji su ubijeni 25. listopada na Daksi, a fra Gerarda (Marka) Barbira 29. listopada 1944. godine na groblju Boninovo.

Rekli da ga vode na Vis

Kako su posvjedočili franjevci koji su se u to doba nalazili u samostanu, fra Bernardin Sokol odveden je s otočića Badije u četvrtak 28. rujna 1944. godine u večernjim satima. Jedan od onih koji je tada bio u samostanu je i fra Vjekoslav Bonifačić, s kojim je o tom događaju razgovarao fra Ivo Peran, Sokolov učenik, i o tomu zapisao: *«Braća su u blagovaonici. Nebo bez zvijezda, a olujno jugo narsrće ispod samostana na Badiji kod Korčule. Svako toliko provirivali smo da bismo razabrali što je s čamcima privezanim uz mul i „skaletom“ na sidrištu pred samostanom. Začusmo motorni čamac. Utihnuli smo. Motor!, Vojska, partizani!»* - dodavali bi fratri. *A tko bi drugi mogao biti u ovakvoj noći. Dolaze po mene, reče o. Sokol, i potegne me: «Ispovjedi me!» Sve je to izrekao tako sigurno i mirno kao da čeka dogovoren susret. Nije bilo vremena za raspravljanje. Kroz udare juga čuo se žagor pred samostanom, i razabirali su se poznati glasovi iz susjednih mjesta: Korčule, Vrnika, Lumbarde, Dominča... O. Sokol i ja vratili smo se brzo pred blagovaonicu, a već se čula lupna na vratima samostana. Otvorili smo, a što drugo? Partizani! Otac Sokol? Evo me. Još sad mi je u ušima njegov miran i siguran glas. Morate s nama na Vis. Imaju vas nešto ispitivati. Kleknuo je i po fratarskom običaju molio gvardijana blagoslov. Znao je on, a i svi smo znali što znači upasti u ruke partizana, i to u ovo i ovakvo vrijeme. Malo nakon toga čuli smo da se njegovo tijelo našlo u moru pod Orebićem.»*

Iako su partizani rekli da Sokola vode na Vis radi ispitivanja, očito je da Visa nije nikada vidio, jer su njegovo tijelo uskoro nakon toga našli u moru pod Orebićem. O tome je fra Ivo Peran 1993. zapisao: *«Išao sam u Orebić, jer mi rekoše da je još živ jedan od onih koji mu među škrapama nađoše tijelo i krišom sahraniše. Našao sam ga. Obazirući se uokolo, da ne bude upadno, iako je to bilo nedavno pokaže mi škrape među kojima nađoše tijelo i mjesto gdje ga pokopaše. Ovaj čovjek je imao 14-15 godina. Svega se potanko sjeća, i u kući mi je sve ispričao. Govorahu da je o. Sokol odao Nijemcima neke borbe partizane. Pokazalo se da to uopće nije bilo istina. Štoviše, dokazalo se da je to učinila neka žena. Dakako, nije bilo nikakva ispitivanja, nikakva saslušavanja, ni suđenja. Motorni čamac nije ni krenuo prema Visu. Baciše ga u more odmah iza otočića Badije, u Pelješkom kanalu. Da li mu objesiše i kamen o vrat da potone? Čulo se i*

to. Svakako ga je more izbacilo na obalu, da bude svjedokom događaja. Razgovarao sam i s jednim za kojega mi rekoše da je te večeri bio u motornom čamcu, ali da on nije sudjelovao. Bio je, navodno, samo motorista. Jasno, nisam ga htio ispitivati je li bio u čamcu, ali čim sam spomenuo o. Sokola, počeo je o njemu govoriti da mu je o. Sokol ostao u najboljim uspomjenama. Bio je njegov đak i žao mu je da se sve to dogodilo. Imao sam dojam kao da mi nije dao riječi, da ne bi što drugo ispitivao. Još uvijek je prisutan strah iz onih vremena.»

Jako mnogo je pisanih dokumenta o Sokolu i svi oni pokazuju ono što franjevci uporno tvrde – Sokol je bio svećenik, revno je obavljao svoju službu, ljudi su ga voljeli i nikada nikoga nije izdao. U nepotpisanom i nedatiranom rukopisu na kojemu je kratak životopis fra Bernardina, a koji se nalazi u Samostanu Male braće, stoji:

«O. Bernardina partizani odveli iz Badije, da će ga odvesti na Vis, ali su ga ubili u barci između Badije i Orebića 28. rujna 1944. Kad su ga počeli na smrt tući, uzviknuo je: «Živio Krist Kralj!» Ubivši ga bacili su ga u more, pa mu je tijelo isplivalo na obalu Pelješca blizu Orsana. Tamo je kraj puta i pokopan.»

Franjevci su nakon osamostaljenja Republike Hrvatske pomišljali da ga prenesu ili na groblje Gospe na Orebiću ili u njegovo rodno mjesto, ali do sada to nije ostvareno. Tek nakon proglašenja neovisnosti Hrvatske poku-

šao je provincijal fra Marijo Šikić u Orebiću otkriti njegov grob. Rovokopačem su vršena iskapanja, ali na mjestu za koje mu je rečeno da je tu ukopan nisu nađeni fra Bernardinovi posmrtni ostaci.

Slutio je što mu se sprema

O predosjećaju tragičnoga završetka svoga života, Sokol je, kako vjerno svjedoči Badijska samostanska kronika, bio svjestan svega što ga čeka, a što je i zapisivao. Njegovi zapisi svjedoče o želji da vjeru posvjedoči mučeništvom, a izjave prije i za vrijeme mučenja govore o tomu kako je bio spreman na najveću žrtvu. A da se bojao za život i predosjećao smrt, nije nikakvo čudo jer su partizani na prostori-ma koje su zauzimali bez suđenja, poubijali na stotine ljudi među kojima su bile ugledne osobe i vjerski službenici, tako da se smrt osjećala u zraku. Pojedinci koji su sudjelovali u likvidaciji fra B. Sokola, kao i njihovi istomišljenici, pričali su kako je bio naklonjen fašistima i kako je zbog toga platio životom. Tako je u srpnju 2002. Ivan Jeričević, zvan Čompo, predsjednik Antifašističkoga vijeća saveza boraca otoka Korčule, izjavio kako je «početkom rujna 1944. jedna barka s borcima Korčulansko-ga odreda pristala noću ispred samostana na Badiji» i kako su tada od fratara partizani zatražili fra Bernardina Sokola koji je, navodno, odao Nijemcima šestoricu parti-

zana u jednom bunkeru na Vrniku. Rekao je i kako su ga fratri našli i doveli, te rekli: «Evo vam ga, riješite nas ovoga zla!»

Na te izjave reagirao je fra Berard Barčić, koji je s fra Bernardinom na Badiji živio i ustvrdio kako su to laži i kako fratri nikad ne bi takvo što rekli. Posvjedočio je kako su mu fra Vjenceslav Bandera i fra Vjekoslav Bonifačić, koji su u to vrijeme bili na Badiji s fra Bernardinom, kazali 'kako se naknadno ustanovilo da nije padre Sokol odao Nijemcima partizane koji su se skrivali na Vrniku, nego imenom i prezimenom druga osoba.' Komunistički jugoslavenski tisak ponekad je spominjao Bernardina Sokola tražeći u njegovim domoljubnim pjesmama opravdanje za ratni zločin koji je nad njim izvršen. Čak

OZN-e to 1944. shvatili, jer u Sokolov do-sje nisu stavili zbirku s tom pjesmom, nego njegovu zbirku br. 7 *Crkvene skladbe* objavljenu još 1930.

U raznim dokumentima i životopisima Sokola različite su formulacije koje govore o njegovoj smrti, ali i mjestu gdje mu se nalazi tijelo za čijim se ostacima još uvijek traga. Nakon Drugoga svjetskog rata o Sokolu i njegovu radu govorilo se vrlo malo. Tek se početkom devedesetih u Hrvatskoj opet počelo govoriti o fra Bernardinu pa je i povodom 100. obljetnice rođenja Teologija u Splitu i Franjevačka provincija sv. Jeronima iz Zadra upriličila na Bogoslovlju u Splitu komemorativni skup.

Istražujući život fra B. Sokola, fra Stipe

7 Crkvene skladbe. Kao optužnica može se shvatiti taj kratki novinski članak objavljen u *Hrvatskom glasu*, 5. kolovoza 1941. s naslovom 'Desetgodišnjica glazbenih izdanja o. dra Bernardina Sokola'.

Strašna je šutnja

Prema Kronici badijskoga samostana, partizani su iz Sokolove sobe odnijeli više spisa, dok se u Ozninu omotu nalazi samo dio toga. Vjeruje se da su dio smatrali kompromitirajućim materijalom pa su ih sačuvali, a drugih su se riješili. Pismo koje se nalazi u mapi, a koje je gusto tipkano pisačim strojem na pet i pol stranica, Sokol je započeo pisati 24. kolovoza 1944. Pismo je napisano u ispovjednom tonu. Mnogo je Sokolovih opravdavanja i 'optužaba' na račun drugih fratara, što je znak da se rat i različiti politički pogledi na njegov ishod preselio i pod krovove samostana. Sokol planira zakopati pismo jer se boji da bi ga neki fratri drukčijih pogleda mogli uništiti. Ipak, u njemu piše da «skriva arhiv». U pismu stoji kako su partizani od fratara sami uzimali hranu besplatno, a Nijemcima su fratri prodavali povrće ili ga mijenjali za drugu hranu. Sokol piše: «Znali smo da partizani prigovaraju svima koji imaju veze s Nijemcima prodajom ili služenjem u kući, radom u bunkerima, pa su mnogi muški iz straha prešli njima. Kako ja znam njemački bolje nego drugi naši, mene su slali za sve potrebe.»

Bio je Sokol kod mnogih pitanja posrednik i svjestan da je u opasnost, pa u tom pismu ističe: «Partizani su me imali prije na zubu pa su me u prosincu tražili među našima u Blatu i govorili – doći će nam Sokol prije ili kasnije... Oni su me znali još iz Korčule kao Hrvata.» U tom pismu iznosi činjenicu kako zna za tešku klevetu koju su «neslužbeni» partizani u Korčulu bacili, i iznosi predosjećaj kako će ga partizani odvesti, mučiti i ubiti. Pismo nije poslao, završio ga je 12. rujna 1944. i tu iznosi podatak kako se saznalo «da partizani znaju tko ih je izdao – jedan njihov...»

Prema Sokolovu pismu, partizani su u trenutku kad su došli po njega, već znali da ih on nije izdao, ali im je to poslužilo kao opravdanje za ono što su namjeravali učiniti – ubiti ga. Iz Sokolova pisma osjeća se njegova ljubav prema hrvatstvu, vidi se kako su istražitelji podcrtali i gotovo svako mjesto na kojemu se spominje hrvatski narod, po čemu su Sokolovu ljubav prema vlastitom narodu smatrali najvećim njegovim grijehom. Iz

Iz zapisa fra Bernardina Sokola

Dana 22. o.m. (kolovoz je 1944.,) otišao sam poslije 7 sati u jutro baciti vrše pokraj prve bove kraj Borića. Znali smo da se kraj 'Plavnjaka' ne smije, ali uvijek su puštali za Badiju. Najednom počnu pucati... Ja sam mislio da je neko upozorenje, pa sam se brzo okrenuo prema Borićima, ali nisu prestali pucati. Bila je jedna patrola na 'Kolonama', a druga pucala sa sv. Ante, gdje je jak bunker. Pratle su me sve do samostana, svi su se u samostanu bojali, da ću biti pogođen, ali hvala Isusu nisu ni barčice pogodili. Isti smo dan pošli u grad O. Gvardijan i ja za poslom pa smo doznali zašto su pucali, jer smo se svi čudili: dan prije su vojnici došli na Vrnik i ravno ka jednom bunkeru, gdje su našli spavati učitelja Šeparović Nika iz Blata i još 3 druga partizana iz bliže okolice. Ta su trojica slijedeće noći pobjegla, kako se je kasnije doznalo, pa preplivali Badiju kod 'Garević' (ispod Ježevića), a onda iza bova na Vrnik i kasnije u Lumbardu. Vojnici su mene držali pobjeglim partizanima pa su ZBILJA pucali na mene za upozorenje (Pismo od 25. VIII. 1944., str. 2).

Sutradan otišao O. Gvardijan sam za potrebu u grad i čuo, kaže, kako u Korčuli govore da je O. Sokol Njemcima to dao... (misli na podatke o mjestu skrivanja partizana). Podvečer otišao O. Vjekoslav na 'Dominče' pa mu gdja Kruna Marinković sva uzrujana kaže, kako zločesti svijet baca krivnju na O. Sokola što je bez obzira, kako jedan svećenik ne bi to učinio, već po sebi O. Sokol nije mogao učiniti nego jedan koji pozna sve 'finese', tim više što su njemci u Lumbardi našli magazin u jednoj kući, došli u tu kuću, činili otkriti jedan tapet i otvorili 'bukaportu'... Razumije se da će PRAVI partizani znati kako im je jedan njihov to zafrigao, koji je bio potpuno upućen, mali djavao će ipak doći na račun, te će bar nekoji ostati na uvjerenju da je O. Sokol barem kumovao, kako se možemo čuditi svetovnicima koji žive

bez boga u koliko se protiv ne bore svećenici - Bože, REDOVNICI-braća... (Pismo od 25. VIII. 1944., str. 3).

Kasnije se doznalo u Lumbardi da su došli u kuću Njemci, stupili u jednu sobu, dali otvoriti tapet i otvoriti 'bukaportu', a sa stola stolnjak ispod kojeg su našli arhivu sa zapisnicima, te neki jezici na temelju toga odvedeni /Mali Zdravko Stanić, sin Rudolfa Balarina i neki drugi. U podrumu su našli 'magazin' pa oodnijeli. O. Gvardijan čuo na Vrniku da partizani znaju ko ih je izdao, jedan njihov... Glede Vrnika najvjerojatnije što se govori, da su njemci sa dalekozorom prijetili (zacijelo: primijetili, op. BŠ) dolazak partizana sa SV. Antona, pa onda i sa drugih strana, jer su došli na dve strane na bunker, koji je bio otvoren, toliko su bili sigurni da su radi zraka držali po noći otvoreno/. (Pismo od 25. VIII. 1944., dodatak pismu, str. 3).

Bojim se da će pozitivni dokumenti za mene biti uništeni, a negativni ostavljeni, dok o drugima protivno. Sve ja ovo izjavljujem pred bogom, da sam na sve napisao što se nalazi u mojim spisima uopće po svijesti i nastojao biti potpuno objektivno sine irra et studio i da me prema nikome nije vodila mržnja ili zavist jer sam se cijelog života borio samo istinom i zato sam nastradao... (Isto, Pismo od 12. IX., str. 5).

Želim biti rehabilitiran, barem poslije smrti, ali FIAT, ako bude protivna sv. Volja božja, hoće li mi udijeliti milost, da umrem kao mučenik za svetu vjeru, što je bila glavna moja želja od djetinjstva. Sam Isus znade, ali ću nastojati da bude povezano... Zadnje će moje riječi biti: Živio Isus, slava, preč. Srce Marijino, pobjednik živio papa - Živjela katolička Hrvatska' (Pismo od 12. IX., str. 6).

Prva stranica Oznina dokumenta o fra Bernardinu Sokolu i isječak iz novina koji je bio u mapi

je i Viktor Novak u svojoj knjizi *Magnum crimen* naveo 'Himnu Ante Starčevića', i za stihove te pjesme: 'Ante će donijeti Hrvatskoj spas, Hrvat će na svome biti svoj!', ustvrdio da se odnose na Antu Pavelića. A kako donose kroničari, ne radi se o pjesmi Sokola Paveliću, nego o pjesmi Miha Jerinića (1872. -1955.) koju je on pod naslovom 'Himna Ante Starčevića' ispejvao u Šibeniku 1938., a Sokol uglazbio i objavio u zbirci 'Hrvatsko selo' br. 61. Čak su i pripadnici

Nosić je prije nekoliko godina došao i do dokumenta Ozne o njemu. Prema onomu što stoji u toj mapi, fra Stipe kaže kako na «neki način u tom kartonu Ozne Sokol još živi». Nedostaje njegov nadnevak rođenja. Nema optužbe. Nema osude. Nema ni «smrtnoga lista». Unutra su samo Sokolovo svojevrsno oprostajno pismo fra Marijanu Blažiću, mali novinski isječak s člankom o njemu, u kojem autor «D» navodi citat iz pjesme što ju je Sokol uglazbio i njegova objavljena zbirka br.

pisma je jasno kako se Sokol nada da partizani ne će pobijediti u ratu. A kao zaključak stavlja: «Prilike su takve da bi partizani mogli lako doći i mene odvesti.» To i sva druga osjetljiva mjesta u pismu istražitelji su podcrtali, a vjerojatno su malo poslije toga Sokolovu slutnju da će ga ubiti, pretvorili u djelo. I u tom pismu Sokol ističe, više puta zapisanu izjavu, da je spreman i na smrt. Piše: «Hoće li mi udijeliti milost, da umrem kao mučenik za svetu vjeru, što je bila glavna moja želja od djetinjstva?»

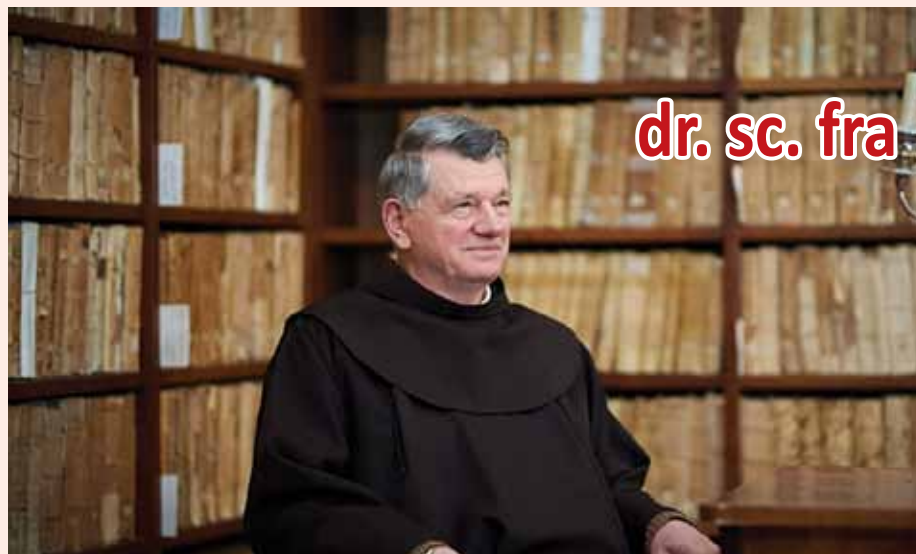
Fra Bernardin Sokol ubijen je kad je imao 56 godina, nevin, bez suda, izvučen iz samostana u predvečerje, bačen u more, za čiji grob se ni danas ne zna. Njegov je život iznenada prekinut, u trenutku kad je imao mnogo planova. Sve ono što je do tada glazbeno stvarao, stavljeno je po strani. O njemu

se nije smjelo govoriti, njegove skladbe nisu se smjele izvoditi, kao da nije ni postojao. Strašna je bila šutnja koja je godinama vladala o ovomu fratru koji je u naslijeđe ostavio mnogo toga.

Ubili su zaslužnoga člana hrvatskoga naroda, ubili su rodoljuba, okončali njegove planove, komponiranje i pjesmu. Osiromašili su čovječanstvo za sposobnoga i priznatoga velikoga hrvatskog i svjetskoga glazbenika, naveo je u zborniku o fra Bernardinu Sokolu fra Stipe Nosić.

Jasno je kako je ovo što se trenutačno događa oko fra B. Sokola zapravo i orkestrirani napad na Crkvu, u kojemu pojedinci, svatko na svoj način, skupljaju bodove za svoju dnevnu politiku i predsjedničku utrku, ali i kako bi po tko zna koji put uperili prst u 'klerofašističku crkvu', kako ju vole zva-

ti. Žalosno je kako fra Bernardin Sokol, na žalost, mnogima opet služi kao žrtveni jarac i nanovo ga se ubija kako bi na njemu poentirali oni čiji su ga pretci pod okriljem noći odveli i mučki ubili. S druge strane, strašna je, žalosna i nadasve sramotna šutnja onih s domoljubnoga, ali ne samo političkoga pola, kao i pojedinih hrvatskih povjesničara koji dokumentiranom istinom ne žele začepiti usta glasnijim neistomišljenicima. Iako je prošlo 75 godina od strašne smrti ovoga velikoga sina hrvatskoga naroda, kako fra Stipe naziva fra Bernardina, šutnja je i dalje prisutna. Oni koji ni tada nisu voljeli ni željeli Sokola i koji su odgovorni za njegovu mučeničku smrt, na žalost, i danas u slobodnoj i demokratskoj Hrvatskoj imaju svoje istomišljenike.

dr. sc. fra **Stipe NOSIĆ,**

autor je nekoliko znanstvenih članaka o fra Bernardinu Sokolu

Pojedinci ne žele napustiti komunističke laži o Sokolu

Njima je 'njihova istina' dovoljna da nevinu čovjeka bez suđenja i danas ponovno ubijaju

Piše: **ANDREA ČERNIVEC**

Dr. sc. fra Stipe Nosić, član Franjevačke provincije sv. Jeronima, koji je godinama u službi u Samostanu Male braće u Dubrovniku, osoba je koja ponajviše zna o životu i djelu fra Bernardina Sokola, koji je godinama proučavao. Na nagovor bivšega provincijala Franjevačke provincije sv. Jeronima fra Bernardina Škunce, a ponajviše zbog pretpostavke da je u Glazbenom arhivu Samostana Male braće sačuvano najviše materijala o fra Bernardinu, fra Stipe je napisao njegov životopis. Kaže da je o Sokolu pokatkad slušao, a uglavnom su to bile izjave «o njemu kao o velikom glazbeniku», što je za Sokola govorio njegov učenik fra Ive Peran. Objavljujući zašto se odlučio na istraživanje života, ali i smrti fra Bernardina Sokola, fra Stipe kaže kako je mislio o «Sokolovu životu napisati samo nekoliko glavnih crta, ali kod skupljanja glazbene građe za izradu monografije o njemu, što je na sebe preuzela prof. Marija Riman, shvatio je kako je mnogo toga o ovom čovjeku skriveno, zaboravljeno, nestalo

ili namjerno uništeno pa je počeo bilježiti i donio i one naoko beznačajne stvari, misleći da će one budućim istraživačima vjerojatno govoriti mnogo više nego njemu». Saznanja da su mnogi dokumenti netragom nestali poticala su ga da sve više traži kako bi prof. Riman što temeljitije mogla obaviti posao i Sokolova djela približiti javnosti. «Skupljao sam mrvice o Sokolu na različitim stranama i kod toga posla sve više osjećao da na neki način oživljujem toga velikog čovjeka za čiji grob se još uvijek ne zna», govori fra Stipe. U razgovoru za *Hrvatski tjednik* osvrće se na život, djelo i strašnu smrt nevinoga fra Bernardina, trgajući po tko zna koji put zaboravu ovoga velikoga svećenika i glazbenika, koji je sve učinio na slavu Bogu i za Hrvatsku.

Mnogi su prihvatili laž koju su partizani plasirali o Sokolu

● Istraživali ste život i djelovanje fra Bernardina Sokola te objavili nekoliko članaka o njemu. Danas ste možda jedan od onih koji ponajviše zna o životu i stradanju fra Bernardina. Kako to da ste se

odлучili uhvatiti u koštac s tragičnom pričom ubijenoga fratra kojega su komunisti ubili i bacili u more?

Kad sam još bio gimnazijalac sedamdesetih godina u Splitu, čuo sam za Sokola, ali se o njemu tada govorilo tiho i u krugovima poznatih. Neki od mojih kolega kažu da su tada njegove tiskane note morali tovariti u kamion i bacati jer nije bilo mjesta za njih, a nisu se smjele raspačavati. Kad sam došao u Dubrovnik 2003., u Samostanu Male braće našao sam dosta takvih stvari. To je već bilo drugo vrijeme kad se Sokolova glazba počela cijeniti. Pripremajući materijal za knjigu koju smo o njemu tiskali, a priredila ju je u Rijeci 2010. Marija Riman, s naslovom *Glazbenik fra Bernardin Sokol*, shvatio sam da je mnogo toga o tom velikom glazbeniku razbacano i sklonjeno na različita mjesta. Tragajući za tim podacima, osjećao sam da na neki način podižem toga čovjeka s morske obale u Orebiću, gdje su ga mještani u tajnosti pokopali.

● Godinama se nije govorilo o tragičnoj smrti fra Bernardina, za čiji grob se ni danas ne zna, a nakon postavljanja spomenika njemu u čast na otočiću Badiji, gdje je i djelovao, neki su se odlučili poslužiti tezama kako je bio dušnik i izdao partizane i barataju s tim alibijem njegova ubojstva? Kako biste to komentirali?

Laž koju su partizani o Sokolu plasirali vrijedila je u to doba. Na osnovi laži da je izdao partizane, došli su po njega u samostan na Badiju, i ubili ga bez suđenja. Velika većina ljudi na Korčuli poštivala je toga čovjeka i velika većina njih nije povjerovala lažima o njemu. Jedan tako osjećajan

čovjek, kakvim ga prikazuju njegova djela i fratarska sjećanja, ne bi to učinio, ako ni zbog čega drugog, onda zato što je poznao neke od tih ljudi. Ipak, bilo je onih koji su povjerovali u tezu da je Sokol izdao partizane. Već za njegova života saznalo se ipak da on to nije učinio. Ali izgleda kako oni koji su krivi što su Nijemci uhitili partizane na Vrniku, ali ih nisu ubili, bili su ti koji su Sokolu presudili. Tako barem potvrđuju pisani podatci neposredno nakon Sokolove smrti.

● Na temelju čega pojedinci donose takve zaključke o fra Bernardinu? Tko je najodgovorniji za takvo stanje situacije, odnosno za takve zamjene teza i koliko njihove teze, pogotovo nakon svih Vaših istraživanja i dokumentacije do koje ste došli, drže vodu?

Franjevci koji su sa Sokolom živjeli i koji su ga poznavali, čak i oni koji su otišli u partizane, kao što su Vid Mihičić i admiral Bogdan Pecotić, rodnom s Korčule, nisu ga teretili za izdaju. A, naravno, franjevci koji su znali kako Sokol diše i misli - znali su da on to nije učinio. U Ozninu arhivu, nađenom 74 godine poslije njegove smrti, također se nalazi čvrsti dokaz da ih nije odao. U njegovu svojevrsnom oproštajnom pismu, koje su uzeli iz njegove sobe u noći odvođenja i ubojstva 28. rujna 1944., u kojemu je on deset dana prije smrti, koju je predosjetio, zapisao da ih nije volio, ali da ih nije odao, nego da je to učinio 'jedan njihov'. U malo dokumenata koji se u toj

Ozninoj mapi nalaze podcrtane su riječi Hrvat i hrvatsko, pa ispada da su ga zbog toga ubili. Nema tu optužnice, nema dokaza, nema osmrtnice, nema podataka o grobu. Sve su te stvari objavljene i tiskane, a one koje zanima istina, mogu do njih doći. Ljudi su istinu o Sokolu morali gotovo 60 godina držati u svoja četiri zida. Na koncu su neki sa suzama očima u kameru svjedočili o tom ratnom zločinu nad Sokolom. Njihova djeca pomislila su da je došao kraj toj velikoj laži. Odjednom su oni opet napadnuti od onih kojima je u interesu da laž živi i dalje.

Neki zločin nad Sokolom opravdaju u ime 'istine' i nekoga 'antifašizma'

● Sve da je i istina da je fra Bernardin bio doušnik, kako je moguće da netko civiliziran opravdava njegovu vrlo okrutnu smrt bez suđenja?

Ima ljudi koji takvu stvar opravdavaju stoga što misle kako će dobiti neke političke poene. Nisu ni svjesni da sebi skaču u usta kad evidentni ratni zločin opravdavaju, i to u ime neke 'istine', u ime nekog 'antifašizma'. Ne mogu sebi protumačiti činjenicu da među njima ima ljudi koji su visoke naobrazbe i koji se navodno bave poviješću. Sve da je Sokol izdao partizane, i da su oni uvjereni u tu tezu, trebali bi danas reći da nije dobro da je ubijen bez suđenja. Ali njima je 'njihova istina' očito dovoljna da nevinu čovjeka bez suđenja i danas ponovno ubijaju.

● Kako to da, unatoč činjenici da postoje dokumenti koji jasno pokazuju kako fra Bernardin nije bio doušnik, a što i sami više puta naglašavate, i dalje postoje one koji ne odustaju od komunističkih teza?

Neki novi antifašisti ne žele napustiti komunističke laži jer bi time izgubili tlo pod nogama. Njima stara komunistička laž, ne samo u Sokolovu slučaju, služi da budu u središtu pozornosti, da dobivaju političke usluge i da na koncu žive za svoju pokvarenu istinu.

● Postoje li danas naznake gdje bi se mogao nalaziti fra Bernardinov grob i zalaže li se još tko osim njegove braće franjevaca da se to konačno riješi i da ovaj svećenik konačno pronađe svoj mir?

Na plaži u Orebiću, na mjestu gdje je Sokol od mještana pred 75 godina pokopan, vršena su u dva navrata iskapanja. Kod prošlogodišnjega stručno vršenoga i opsežnog iskapanja nađeni su samo potplati njegovih fratarskih sandala. Drugih tragova nije bilo, što je znak da su krvnici još davno premjestili njegovo tijelo. Mogu zamisliti kako je u to doba bilo dovoljno da se u noći čuje hitac iz pištolja u zrak i sva vrata i prozori okolnih kuća ostali bi zatvoreni. Ostaje, međutim, još uvijek nada da netko tko je ipak upućen u tajne, a čuo ih je od svojih pređa, progovori i kaže gdje mu je grob.